

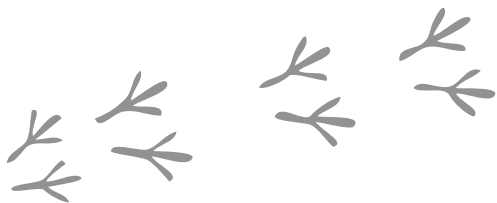
Jak to bylo, slepičko?

Napsala: Martina Marešová

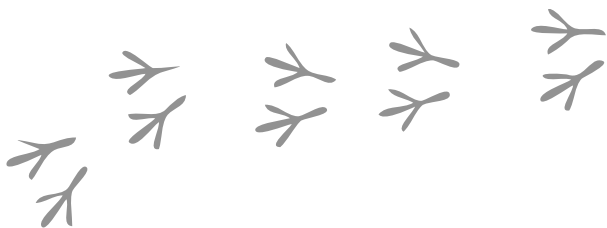
Ilustrovala: Michaela Nešlehová

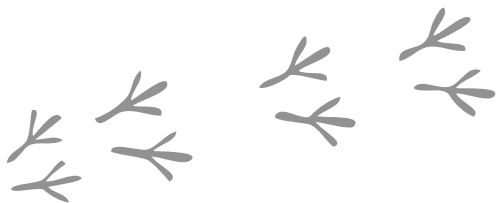
www.lihnemeveskolce.cz

Na počátku bylo vajíčko.

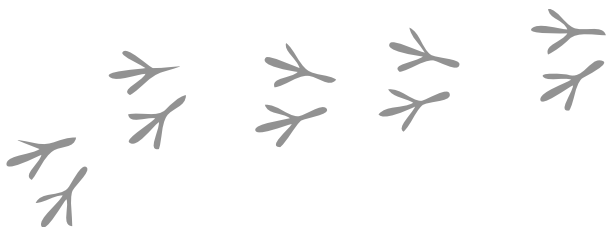

Vlastně ne.

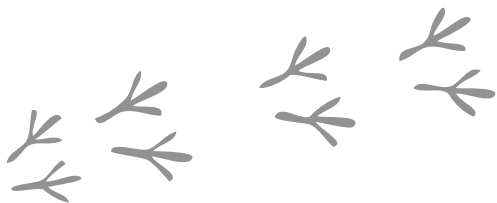
Na počátku byla slepice.

**Taková s laloky pod zobáčkem
a hezkým, malým, červeným
hřebínkem. S nohama, kterým
se říká běháky a hodí se na
běhání, ale i na hrabání.**

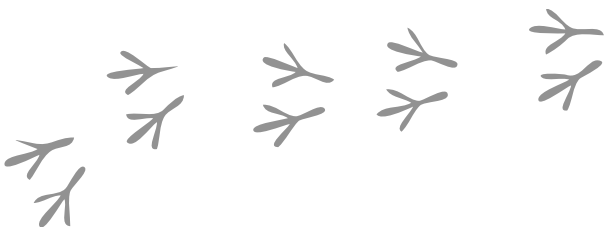
**Křídly, která jsou dobrá jen na
krátký let. Přesně taková.**

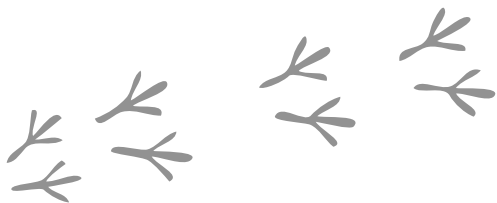

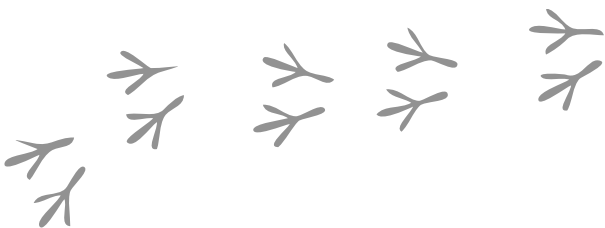
Vlastně, o to, jestli byla na počátku slepice, nebo vejce, se už dost dlouho hádají chytrí pánové. Tak to raději necháme stranou. Tohle je úplně obyčejné vajíčko. A vlastně, ne tak úplně obyčejné. Sice vypadá úplně obyčejně, ale už je v něm nový život. Jak se to pozná? Zatím nijak.

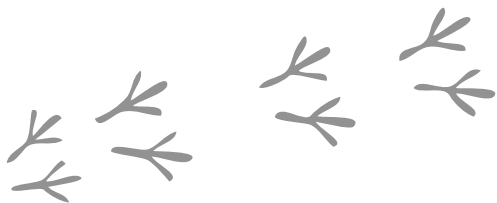

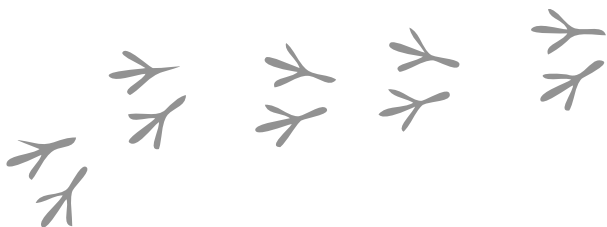
Ale za pár dní v líhni je ten rodící se život už vidět. Nevíte, co je to líheň? Líheň je takové moc šikvné zařízení. Je to velmi užitečná věc. Umí udržet vajíčka pěkně v teploučku. Takže na nich slepička, které se říká kvočna, nemusí sedět.

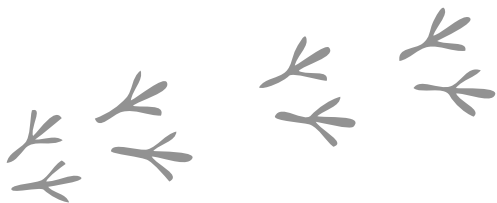

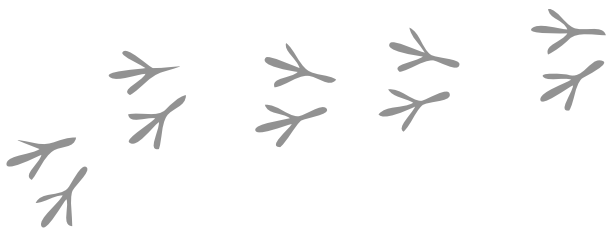

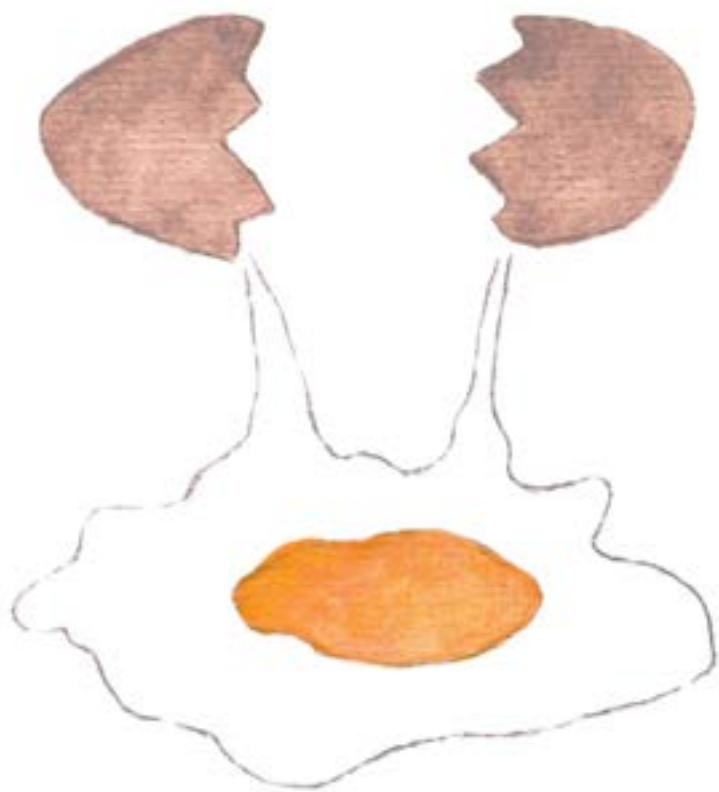
Některé slepičky jsou na tom stejně jako děti. Moc dlouho na jednom místě neposedí. A už vůbec se jim nelíbí nehnutě sedět v hnízdě a zahřívát vajíčka. A právě to správné teploučko a taky vlhko to malilinkaté kuřecí miminko potřebuje. To jim líheň zajistí. A jak to kuřecí miminko vypadá? Zatím nijak.

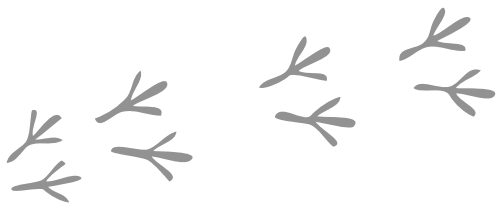

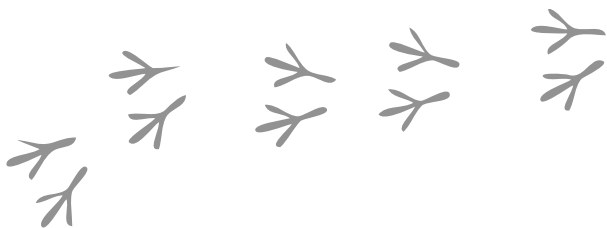
**Pokud byste to vajíčko
omylem upustili a ono se
rozkřáplo, tak nepoznáte nic.
Bude vypadat úplně stejně
jako vajíčko, které vám
maminka ráno umíchá k
snídani. Jen obyčejný žloutek
a bílek.**

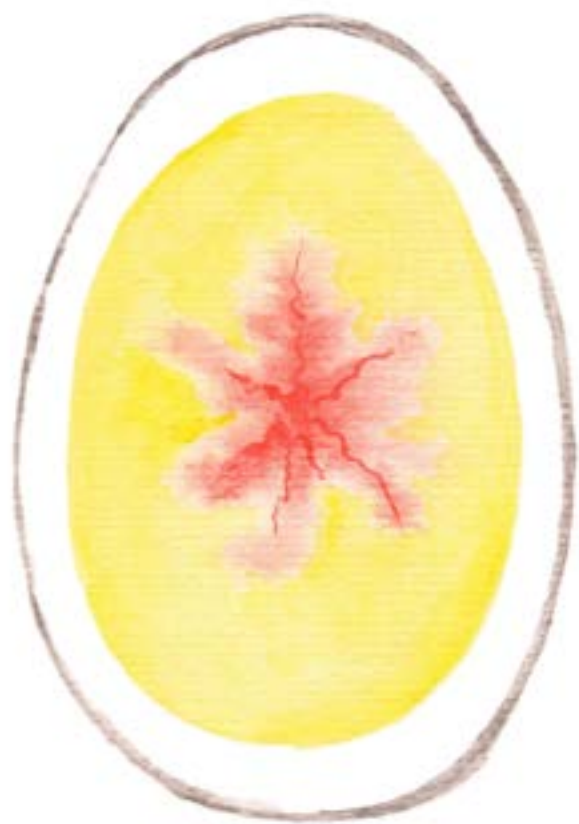

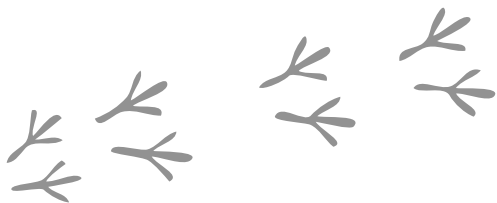

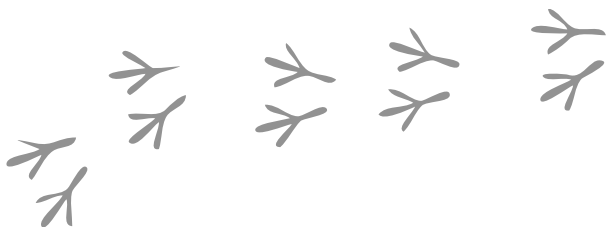
A nic víc. Ale už po týdnu v líhni je to jinak. Že vypadá spíše jako pavouček? Že vám ta tečka uprostřed cév obepínajících žloutek kuřátko vůbec nepřipomíná? A přesto je to maličký kuřecí zárodek. Takové mrňavé kuřecí miminečko.

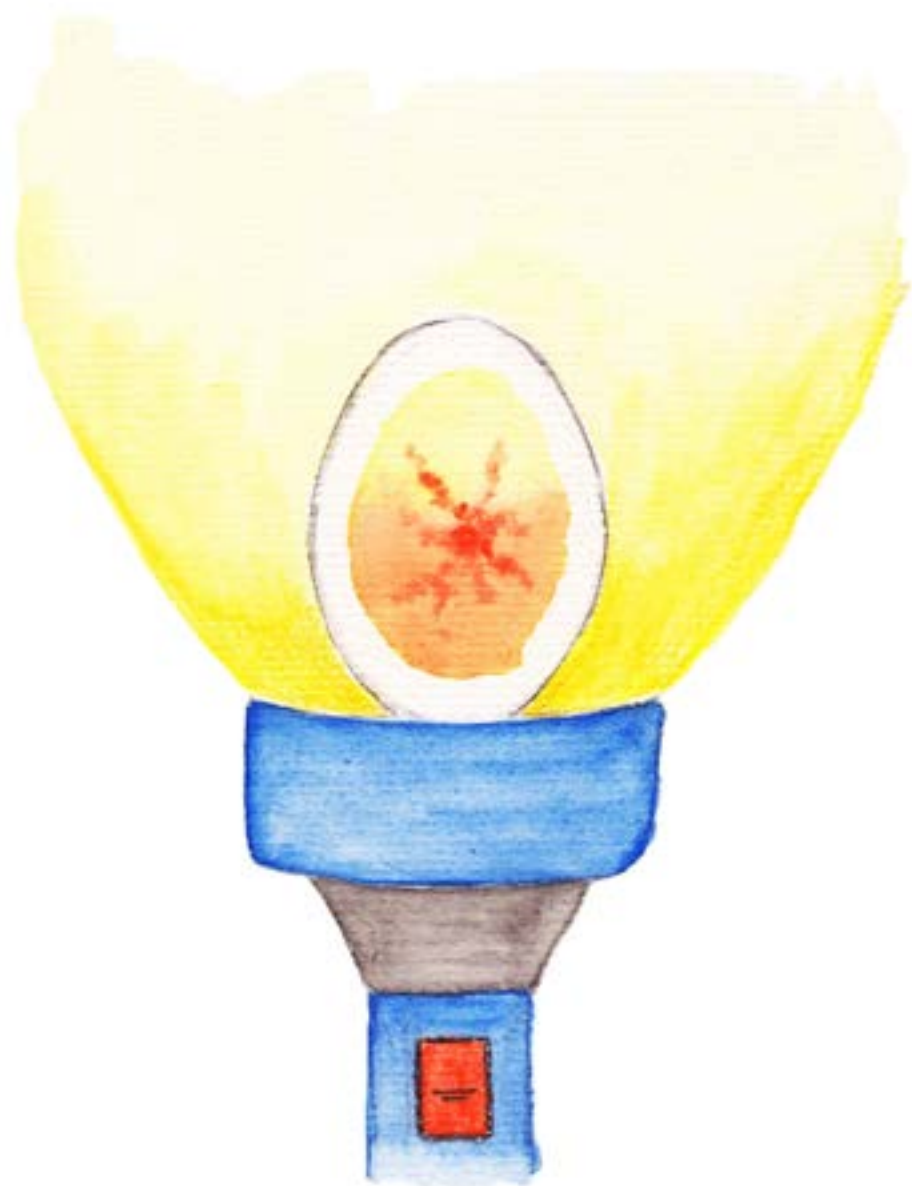

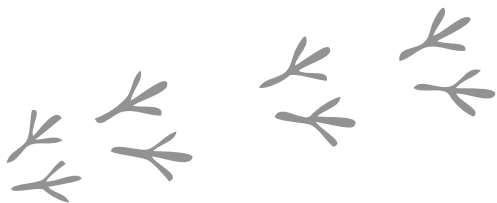

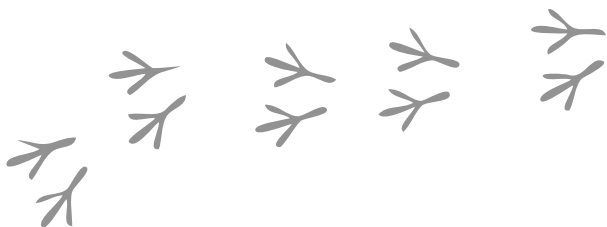
Když se na tu tečku pozorně podíváte, už rozeznáte hlavičku s velkýma očima a zobáčkem. Také drobné tělíčko. A v tom tělíčku je srdíčko. Dokonce už bije. No, není to zázrak? Jestli to kuřátko správně roste, zkontrolujeme tak obyčejnou věcí, jako je baterka.

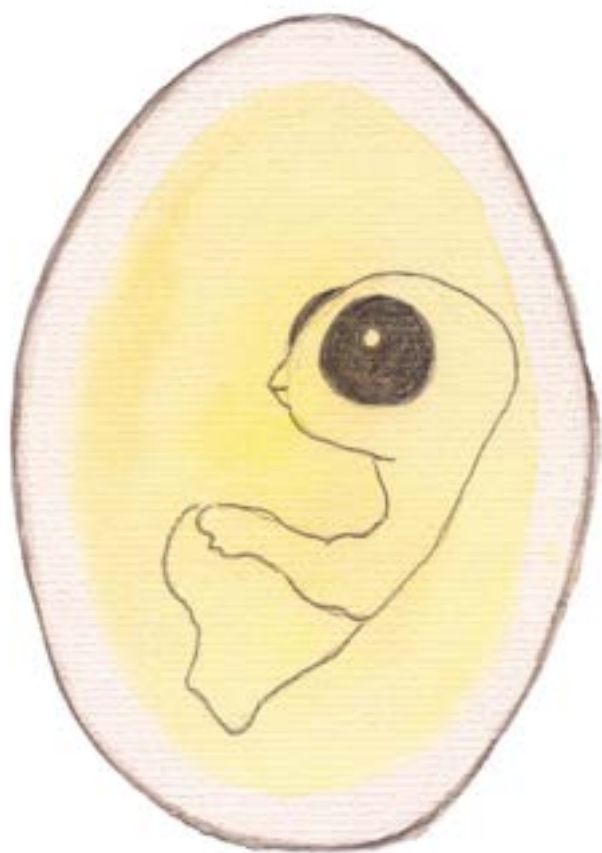

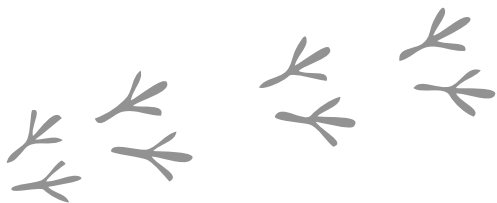

**I běžná baterka prosvítí
skořápku vajíčka. Poznáme
tak, jestli se kuřátko hezky
vyvíjí. Jestli se mu dobře daří.
A jak jde den za dnem,
kuřátko ve vajíčku roste,
roste a roste.**

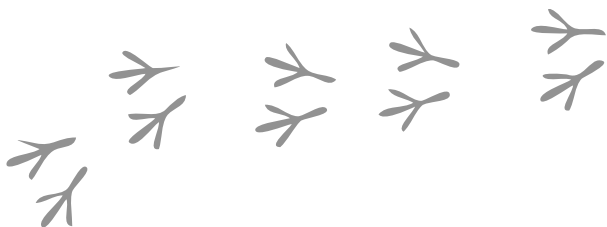

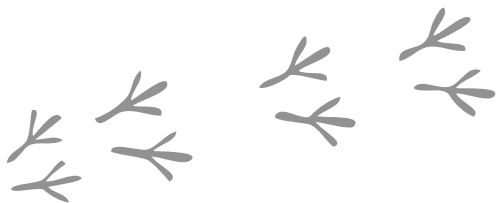

**A když už je veliké, tak veliké,
že se do skořápky nevejde,
když už se nemůže ani hnout,
začne se mu chtít na svět.**

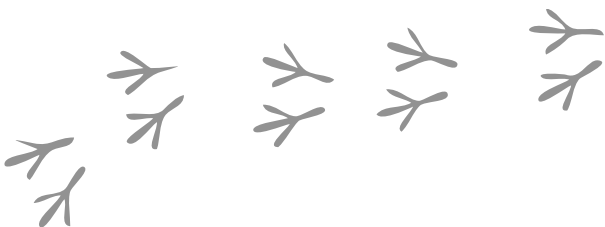
**Nejprve protrhne blanku,
která je pod skořápkou.**

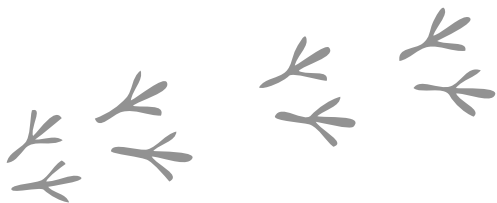
**Dosáhne zobáčkem do
vzduchové komůrky na tupém
konci vajíčka. Když budete
úplně, ale úplně potichoučku,
tak uslyšíte z vajíčka slabé
pípání.**

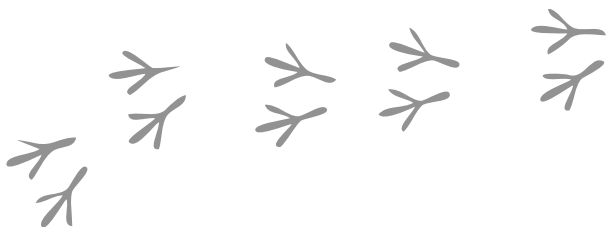

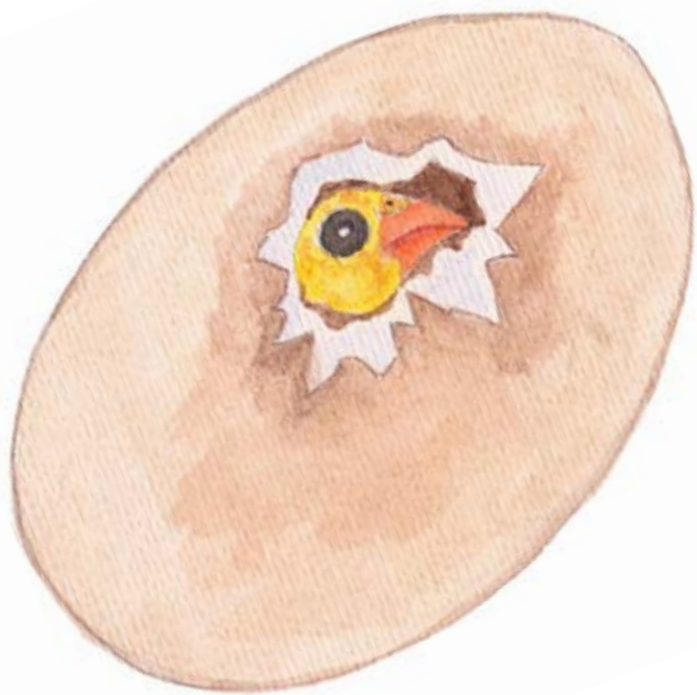
Teď naše kuřátko čeká ten nejtěžší úkol. Musí se dostat ze skořápky ven. Skořápka je tvrdá. Zobáček je malý. Ještě že má na konci vaječný zub. Takový tvrdý výčnělek, který pomůže proklovat tu hrozně tvrdou skořápku. Tak, a jdeme na to. Držte kuřátku palce. Teď jde úplně o všechno!

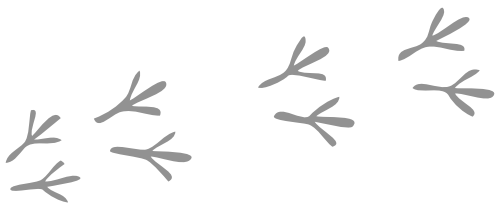

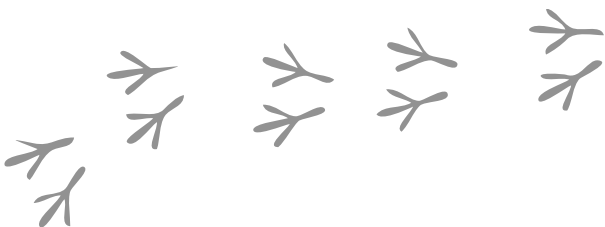
Kdo nezvládne otevřít skořápku, ten se nevylihne! Nejprve se ve skořápce objeví dírka. Takový malý otvůrek, nepatrná škvíra. Vidíte, jak se tam něco pohybuje? To je zobáček kuřátka. Udělat díru do skořápky je těžká práce, ale otevřít skořápku celou, to je úplná dřina. Kuřátko si musí chvíli odpočinout.

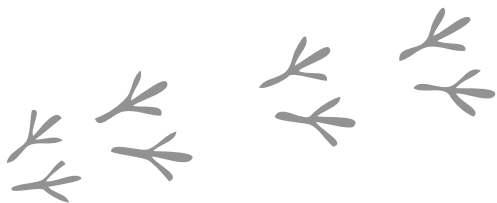

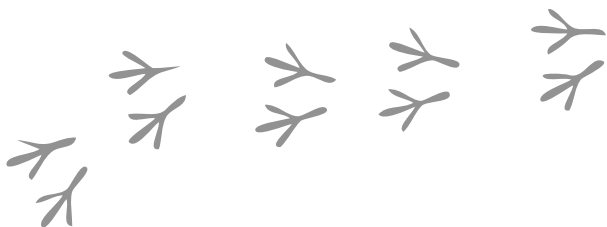

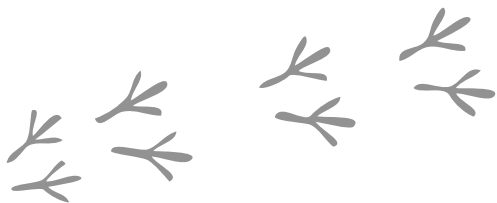
**Nabrat síly na ten velký úkol.
Nyní zobáčkem kousek po
kousku otevře celou skořápku
po obvodu. Jako otvírák
konzervu. To je tedy námaha.
Povedlo se! Skořápka je
proklovaná kolem dokola. A
teď poslední úkol. Pořádně se
zapřít nohama a hezky
odtlačit poloviny skořápky od
sebe.**

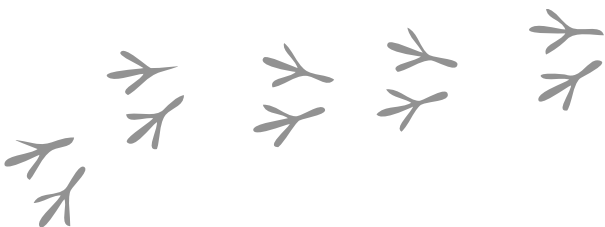

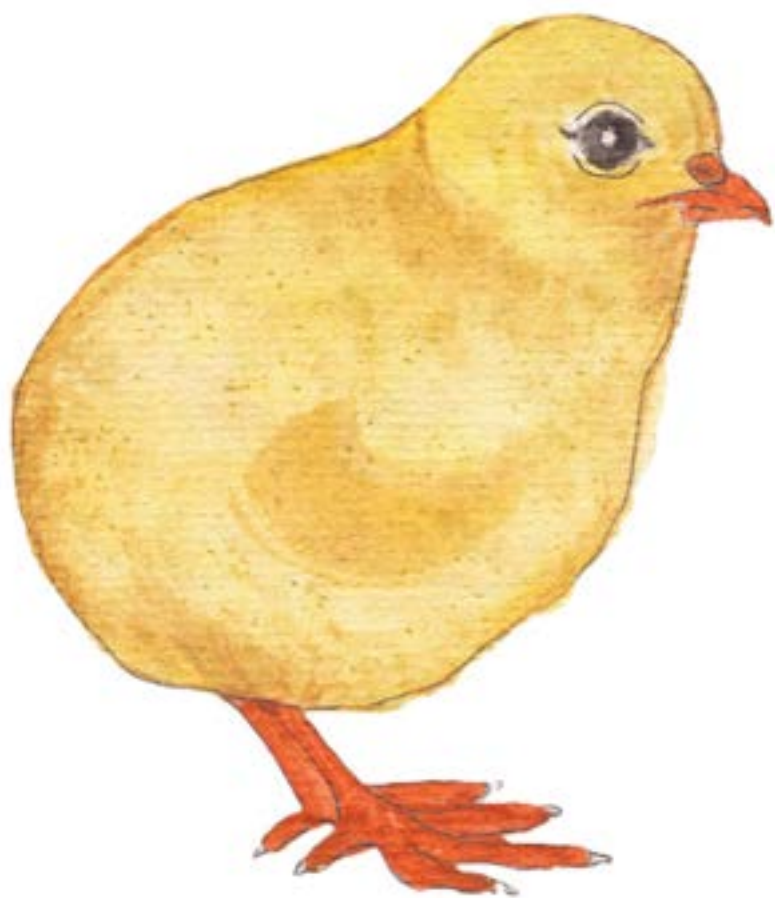
**Poslední křup a křach. A je to!
Kuřátko se vykulilo! Asi si
říkáte: „Jé, ono jen tak leží!
Ono se vůbec nehýbe. Není
mu něco? Je v pořádku?“ Je.
Jen si musí odpočinout po té
námaze. Po té těžké, únavné
práci. Pšt, potichoučku.
Necháme ho ležet.**

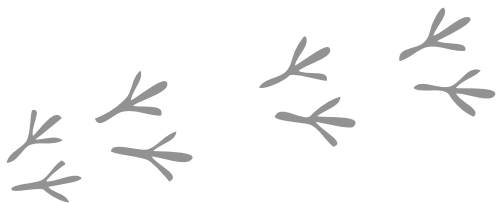

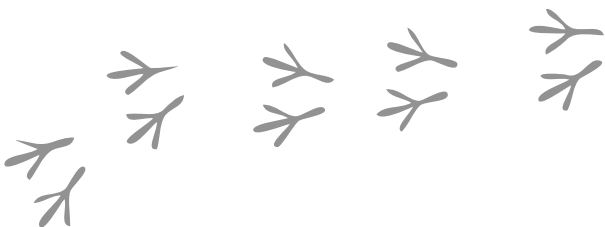
**Nebudeme na něj ťukat.
Necháme ho v klidu
oddechnout. Koukejte! Už je
mnohem čipernější. Už
poskakuje po líhni a vesele si
pípá. Také už není takové
mokré a ulepené. Peříčka mu
oschla. Je z něj hezká,
načepýřená kulička. Ještě
počká na kamarády a jde se
z líhně ven.**

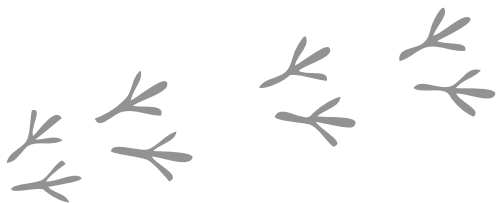

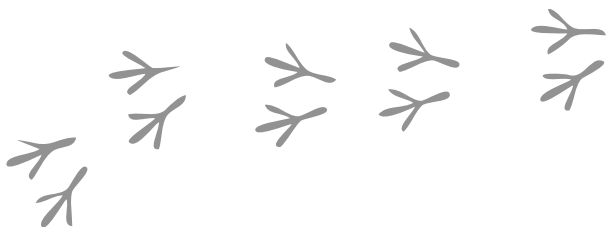
Nyní si kuřátko můžete pochovat. Ale velmi opatrně. Vždyť se právě vylíhlo. Víte co, raději si sedněte na zem. Pěkně do tureckého sedu. Připraveni? Tak si můžete úplně opatrně pochovat kuřátko. Jak se to dělá? Z rukou udělejte malou mističku. Asi takhle. Do té mističky vám paní učitelka kuřátko dá.

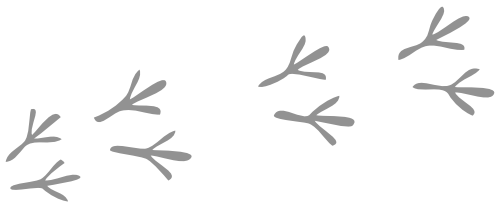

**Cítíte v dlaních ty malé
nožičky? To něžné opeřené
tělíčko? Pokud chce kuřátko
vyskočit, nemačkejte ho. To
byste mu mohli ublížit. Když
chce kuře jít, nechte ho jít!
Pokud vám seskočí z malé
výšky do klína, nic se mu
nestane. Jestliže je kuřátko
u vás spokojené, pomalu ho
zavřete do dlaní. Jako do
skořáčky.**

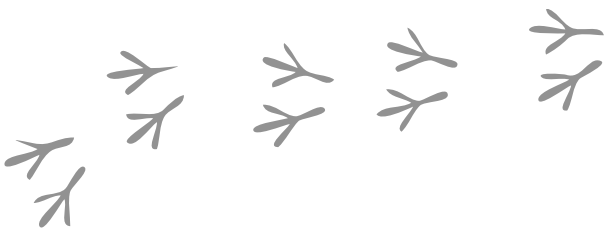

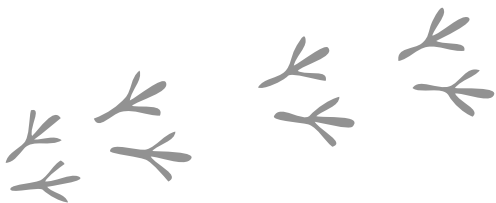

To se mu moc líbí, být takhle krásně v teple a bezpečí.

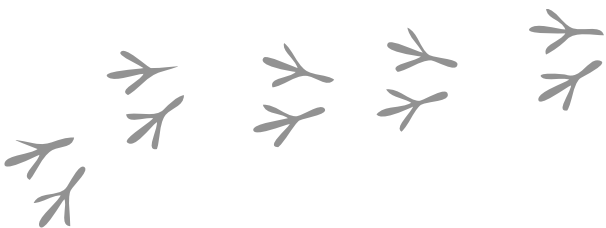
Jenom pozor! Opravdu nemačkat!

Tak a teď už jste praví chovatelé. Jednu takovou budoucí slepici zrovna chováte. Kuřátko spí, dobrou noc.

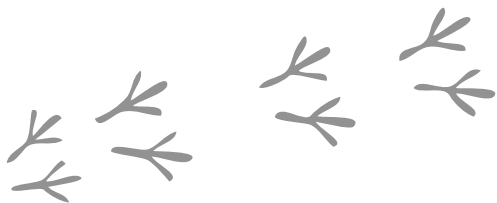

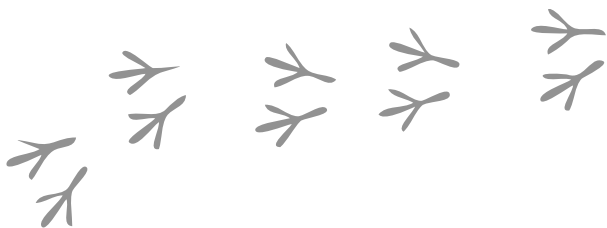
**A jak se to vlastně celé stalo?
Jak se to kuřecí miminko do
vajíčka dostalo? Tak jsme zase
na začátku našeho příběhu.
Když tak o tom přemýšlím, tak
na počátku nebylo ani vajíčko,
ani slepice. Na počátku byl
kohout.**

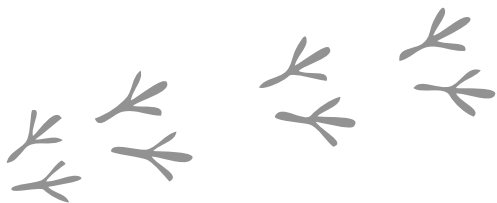

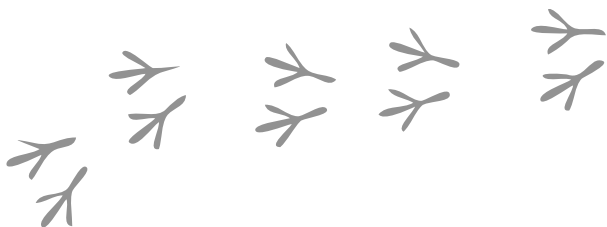

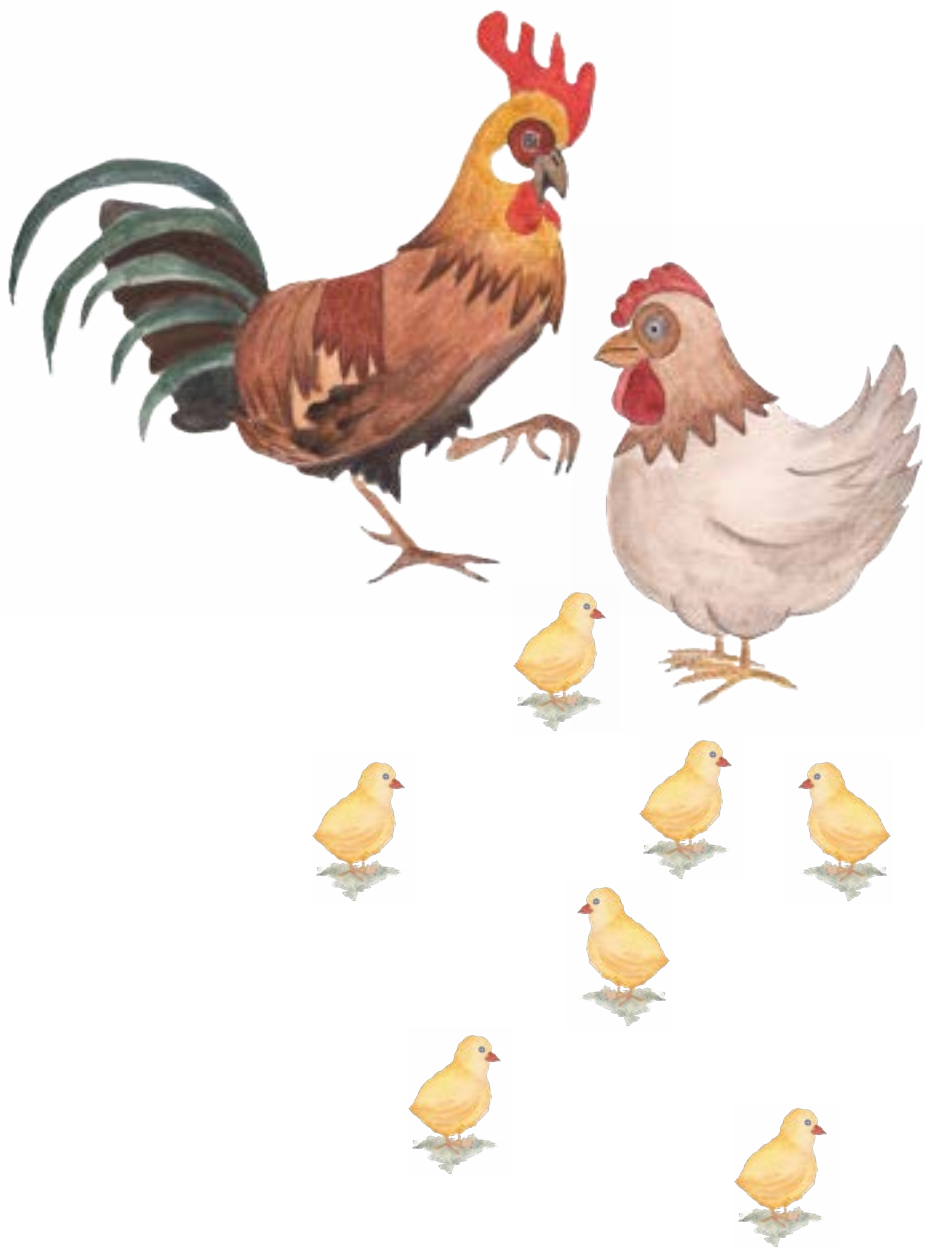
Ten kohout byl opravdu velký fešák. Měl krásný, velký, sytě červený hřebínek s pravidelnými zuby. Tak, jak se na správného kohouta sluší a patří. Na rozdíl od slepice měl ten kohout dlouhá pera na ocase. Těm rovným, které má i slepice, se říká rejdováky a těm zahnutým, pravým kohoutím se říká srpy.

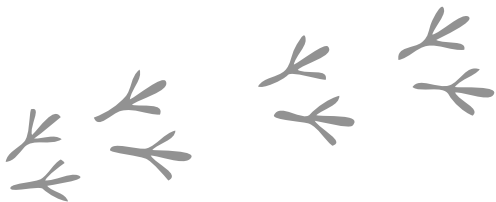

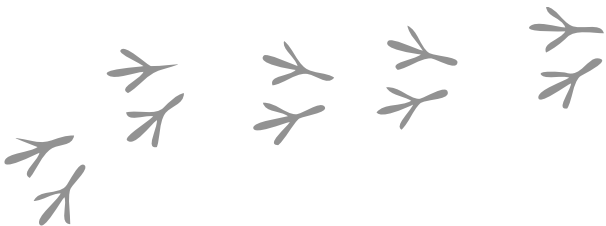
Je to velká ozdoba, na kterou byl kohout náležitě pyšný. A na běhácích měl velké ostruhy. Opravdovou kohoutí zbraň. Tu může použít, pokud by chtěl někdo ohrozit jeho slepičky. Byl to prostě takový kohoutí krasavec. Naší slepičce se moc líbil. Líbil se jí tak moc, že se do něho zamilovala.

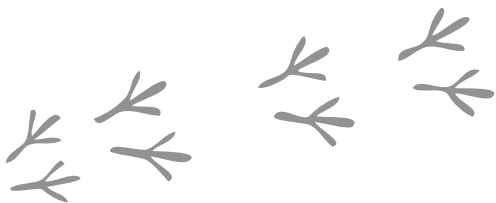

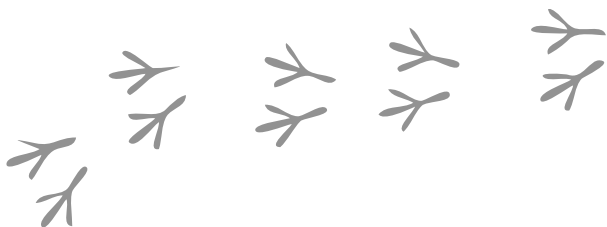

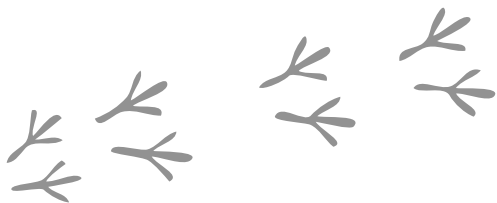
**Rozhodla se mít s ním
kuřátka. Kohoutek ji oplodnil,
takže slepička začala snášet
oplozená vajíčka. Taková ta
správná vajíčka na líhnutí
kuřátek.**

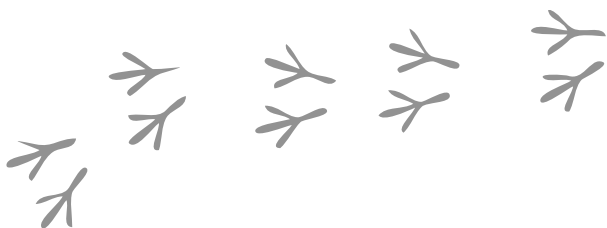

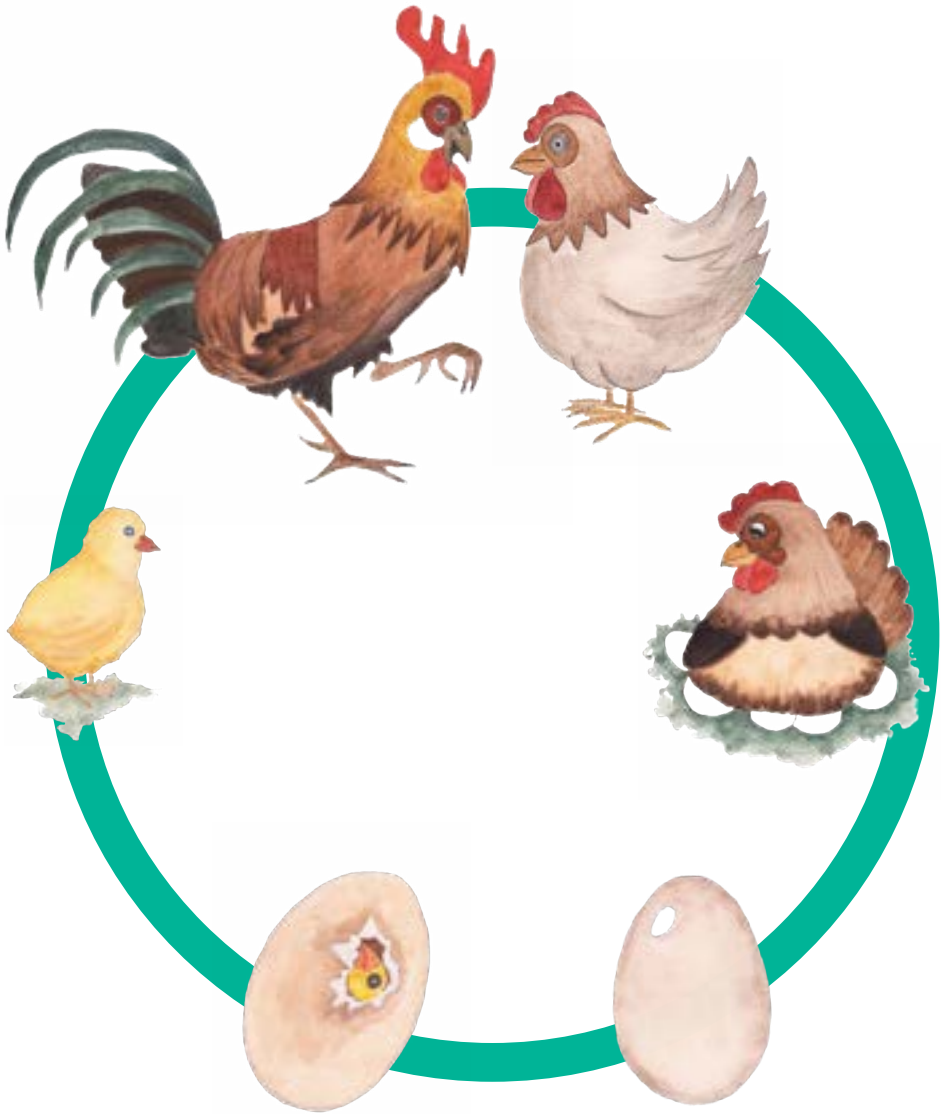
**Taky už vás napadlo vzít
mamince z ledničky vajíčko,
strčit si ho pod peřinu, hezky
ho zahřívát a vysedět si
vlastní kuřátko? To bohužel
nejde. Vajíčka, která si
koupíte v obchodě, oplozená
nejdou. Ta snesly slepičky,
které kohoutka v hejnu
nemají. Ta se opravdu hodí jen
na omeletu, pečení a vaření.**

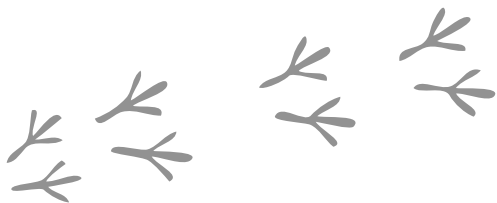

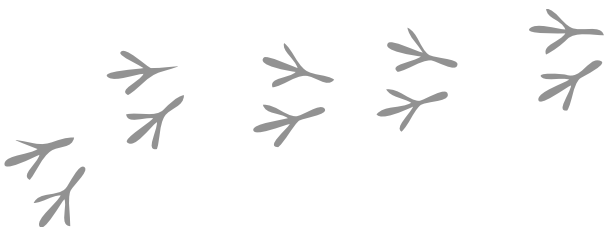
**Aby se vám vylíhla kuřátka,
potřebujete vajíčka oplozená.
Z těch potom vyroste slepice
nebo kohout. Netrvá to zase
tak dlouho. Když budete
kuřátko správně krmit, dávat
mu čerstvou vodu a první
týdny ho zahřívat, rychle vám
poroste. Už na podzim z něj
bude dospělá slepice nebo
kohout.**

Tak vidíte, úplného počátku se asi nedopátráme. Ono je to tak nějak pořád dokola. Z vajíčka se vylíhne kuřátko. Kuřátko roste a roste. Vyrostе z něj slepice nebo kohout. Slepice snese vajíčko a z něj se vylíhne kuřátko. A tak je to na světě správně. Každé jaro se můžeme těšit na ten malý zázrak. Na zrození nového života.

Metodická část

Příběh v první části brožury si dává za cíl jednoduchou, pro děti pochopitelnou formou vysvětlit problematiku líhnutí a chovu slepic. V této druhé části, určené pro paní učitelky a pány učitele v mateřských školách, se pokusíme zodpovědět otázky, které často dostáváme. Pokud právě vaše otázka zodpovězena nebyla, neváhejte nám ji napsat. Odpověď doplníme v příštím vydání tohoto informačního materiálu.

Potřebují slepice kohouta, aby snášely vajíčka?

Nepotřebují. Slepice snášejí vejce i bez kohoutů. Na vrcholu snášky snesou prakticky každý den jedno vajíčko. Za rok jich je okolo 300. V produkčních chovech, ze kterých jsou dodávána vajíčka do běžných obchodů, kohouti nejsou.

Co jsou to násadová vajíčka?

Násadová vajíčka produkuje hejno se správným poměrem kohoutů a slepic. Zvířata musí být v dobrém zdravotním stavu a kondici. Vajíčka musí mít předepsanou velikost a tvar, nesmí být znečištěná. Pouze za těchto podmínek se z vajíčka vylíhne životaschopné kuře.

Jak bude celý projekt probíhat?

Jak se máme na projekt připravit?

Před dodáním líhně do školky je potřeba pro ni připravit vhodné místo. Líheň musí být umístěna u elektrické zásuvky. Délka kabelu líhně je 1,8 m. V případě potřeby si, prosím, zajistěte prodlužovací kabel. Na líheň nesmí

dopadat sluneční paprsky, nesmí být umístěna nad topením (nebezpečí přehřátí a následného úhynu kuřat). Je dobré vybrat místo, kde budou moci děti líhnutí dobře a nerušeně pozorovat. Líheň je citlivé elektrické zařízení, je třeba dětem vysvětlit, že na ni nesmí sahat. Do školky Vám přivezeme líheň s vajíčky, ve kterých je živé, vyvinuté embryo kuřete.

Během převozu je líheň připojena na autobaterii, aby nedošlo k podchlazení vajíček. Všechna vajíčka před rozvozem kontrolujeme. Líhně rozvážíme vždy v neděli nebo v pondělí ráno.

Jak se máme starat o líheň během projektu?

Líheň je automatická, sama udržuje potřebnou teplotu. Je z průhledného plastu, takže do ní děti dobře vidí. Líheň Vám pomůžeme umístit na vhodné místo, zapojíme, vše zkontrolujeme. Až do středy je potřeba pouze kontrolovat, aby v líhni nedošla voda. Ta je potřeba k udržení správné vlhkosti. Většinou ji stačí dolít jednou za 48 hodin. Záleží na vlhkosti okolního prostředí. VLHKOST JE NEZBYTNÁ PRO SPRÁVNÉ LÍHNUTÍ. Zbytečným otevíráním se snižuje vlhkost a může se komplikovat líhnutí. Ve středu se začnou kuřata líhnout. Kuřeti pomáhá v klubání malý výrůstek na špičce horní části zobáku, tzv. vaječný zub. Kuře proklove díрку a pokračuje až do uvolnění dvou třetin obvodu skořápky. Pak se opře běháky do špičky vejce a odlomí vršek skořápky. Celý proces trvá několik hodin. Jedná se o nejzajímavější část experimentu. Po vylíhnutí je kuře mokré a unavené, musí si v líhni odpočinout. V tuto dobu nejsou kuřata příliš aktivní, v líhni se ponechají minimálně 12 hodin. Mohou v ní zůstat 24 i více hodin. Není třeba se o ně obávat.

Nepotřebují vodu ani krmivo. V prvních hodinách tráví zbytek živin ze žloutkového vajíčka. Někdy se kuřata vylíhnou krátce po sobě, někdy s většími rozestupy. Během líhnutí není vhodné líheň často otevírat. Dříve vyklubaným kuřatům nevádí delší pobyt v líhni.

Nevadí čerstvě vylíhlým kuřatům stísněný prostor v líhni?

Nevadí. Při líhnutí pod kvočnou kuřata také mnoho prostoru nemají. Je to pro ně přirozené.

Jak máme pečovat o vylíhlá kuřata?

Po dokonalém oschnutí se kuřata umístí do boxu pod vyhřevnou desku. Otevře se jim miska s krmivem a do napáječky se dá voda. **VÝHŘEVNOU DESKU ZAPNĚTE ALESPŮŇ HODINU PŘEDEM.** V pátek se s kuřátky rozloučíte a my si je odvezeme. To bude pro děti, ale někdy i paní učitelky nejtěžší část :-)

Je to bezpečné?

Ze strany kuřat dětem žádné nebezpečí nehrozí. Zobáček i drápky kuřat jsou měkké, takže dětem nijak neublíží. Děti mohou kuřata hladit a chovat pouze pod dohledem pedagoga, aby nedošlo k týrání, nebo dokonce zranění zvířat. Osvědčilo se, aby děti při manipulaci s kuřátky seděly na zemi. Tím se zamezí pádu kuřat z výšky. Uvedený program je v našich podmínkách neobvyklý. Z toho důvodu byl předem konzultován na ministerstvu školství. Dle vyjádření ministerského rady neodporuje jeho provádění žádným všeobecným předpisům.

Mateřská škola je povinna zajistit podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, proto je třeba zjistit, zda se ve třídě, ve které experiment probíhá, nevyskytuje dítě s alergií na ptáky. Doporučujeme zajistit si předem informovaný souhlas od rodičů.

Vylíhnou se kuřata ze všech vajíček?

Ačkoli věnujeme přípravě projektu velkou pozornost a péči, ne vždy se všechna kuřata vylíhnou. Proces inkubace probíhá v profesionální líhni, ve které jsou optimální a stabilní podmínky. Po celou dobu inkubace kontrolujeme, jestli se zárodky ve vajíčku vyvíjejí. Naposledy kontrolujeme vajíčka, jak již bylo uvedeno, před rozvozem. Prosvícením však není možné posoudit životaschopnost kuřete. Ne všechna kuřata se zvládnou proklovat ze skořápky. Dobrou zprávou je, že méně životaschopná kuřata většinou skořápku ani nenaklovnou. V líhni potom zůstane celé, neporušené vajíčko. To bývá pro děti méně emocionálně náročné.

Líhnutí trvá už dlouho, můžeme kuřátku nějak pomoci?

Určitě ne. Zdravé a životaschopné kuře se ze skořápky dostane samo, bez pomoci člověka. Pokud se líhnutí prodlužuje, může to mít několik důvodů. Jedním z nich je vrozená vada, deformace kuřete.

Kuře může být ještě nezralé, s nevstřebaným žloutkovým váčkem. Důležité je líheň zbytečně nevětrat. Při otevření se rychle snižuje vlhkost, podskořápkové blány přischnou na kuře a komplikují líhnutí.

Co se stane s vylíhlými kuřátky?

Nebojte se. Kuřata čeká hezký život. Násadová vajíčka pro projekt „Líhneme ve školce“ dodává jeden z největších producentů násadových vajec, líheň Studenec. Jsou to kuřata genetického programu Dominant CZ. Kupují si je od nás malochovatelé. Pokud si kuřata chcete ponechat pro své zaměstnance nebo rodiče, můžete. Vyrostou z nich různobarevné slepice určené na snášku v malochovech, které znáte z venkovských dvorků. Otázka osudu kohoutů je poněkud komplikovanější. Chovatelé si nechávají zpravidla pouze jednoho. Popřípadě chovají hejno slepic bez kohouta. Zejména z důvodu dobrých sousedských vztahů. Po odchovu jsou tedy kohouti nejčastěji zpracováni na maso. Přesto prožijí život mnohem delší a kvalitnější než výkrmová kuřata ve velkochovech.

Není nepřírozené líhnout kuřata v líhni? Není neetické brát kuřata od slepic, jejich maminek?

Slepice byly domestikovány již kolem roku 3200 př. n. l. Žijí s člověkem velmi dlouhou dobu a výrazně se liší od původního kura bankivského. Postupně bylo vyšlechtěno několik stovek plemen slepic. V současné době je převážná většina slepic chována ve velkochovech za účelem produkce vajec nebo masa. K maximalizaci produkce probíhalo i záměrné šlechtění. Slepice v těchto chovech jsou kříženci plemen a linií - finální hybridy požadovaných vlastností. U moderních slepic byl šlechtěním potlačen pud kvokání - mateřské chování. Slepice, která kvoká, nesnáší vajíčka a je nerentabilní. Platí to i pro nosnice, které vidíte běhat na venkovských

dvorcích. Většina slepic není schopna vysedět a odvodit kuřata. Kuřata jsou tudíž líhnuta v líhních a odchovávána uměle člověkem. Můžeme z toho být smutní, ale je to realita. Naštěstí existuje celá řada nadšenců, kteří chovají původní plemena slepic. U mnohých z těchto plemen byl mateřský pud zachován. Jsou to vzorné matky, pečlivě se starající o svá i cizí kuřátka. Chovatelé se sdružují v místních organizacích Českého svazu chovatelů nebo klubech chovatelů jednotlivých plemen slepic. Chovají slepice pro radost a ne jen pro užitek. Pořádají také výstavy. Pouze jejich zásluhou čistokrevná plemena ještě nezanikla. K návštěvě doporučuji výstavu Chovatel, pořádanou Českým svazem chovatelů každoročně na podzim, na výstavišti v Lysé nad Labem. Zatím nenaplněnou ambicí autorky tohoto textu je založit slepičí ZOO, ve které si návštěvníci budou moci prohlédnout různá užitková i čistě okrasná plemena slepic od drobných sebritek velikosti většího holuba, po obřího kohouta brahmánky, který může být vysoký až 80 cm.

Závěrem

Experiment líhnutí kuřat přímo ve třídě je velmi vzrušující a vzdělávací zároveň. Pomáhá dětem lépe porozumět životnímu cyklu zvířat a získat respekt k jejich pohodě a potřebám. Je to také příležitost pro děti naučit se odpovědnosti a péči o živé tvory.

Při manipulaci s kuřaty je nutné zachovat jemnost a opatrnost. Je důležité, aby děti byly poučeny o správném zacházení s kuřaty a respektovaly jejich pohodu. Kuřata by neměla být vystavována stresu, nadměrnému hluku nebo hrubému zacházení.

Věříme, že tento experiment bude pro děti nejen zábavný, ale také poučný. Je důležité, aby si děti uvědomily, že dobré zacházení s čerstvě vylíhnutými kuřaty a jejich pohoda jsou na prvním místě.